

СТАТИСТИЧНА ОЦІНКА ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ОДЕСЬКОГО РЕГІОНУ: ПРОГНОСТИЧНА ВАЛІДНІСТЬ

Карпенко Л.М.

Анотація. У роботі визначенні концептуальні підходи щодо визначення стратегії управління інноваційно-інвестиційною діяльністю в системі корпоративного управління підприємствами; проаналізовано формування економічного механізму самофінансування інвестицій; удосконалено методичні засади відбору альтернативних інвестиційних проектів шляхом систематизації груп критеріїв та визначення параметрів їх оцінки; проведено економіко-статистичний моніторинг інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств регіону, на підставі якого виявлено характеристику основних тенденцій розвитку інноваційно-інвестиційних процесів промислових підприємств Одеського регіону та перспективи його розвитку.

Постановка проблеми та її зв'язок з ринковими перетвореннями в економіці. Аналіз питань, пов'язаних з інноваційним розвитком промислових підприємств є актуальним з наукової та практичної точки зору. Успішне функціонування організацій України в сучасних умовах господарювання неможливе без активної інноваційної діяльності. Впровадження інноваційних змін і створення принципово нових товарів є основою здобуття конкурентних переваг, що є складовою частиною конкурентоспроможності та стійкості підприємств в умовах невизначеного та мінливого ринкового оточення.

Подальший розвиток української економіки, її місце у світовому господарстві епохи глобалізації та трансформації, вирішення гострих соціально-економічних проблем наших співвітчизників значною мірою залежать від обсягів, спрямованості та ефективного використання інноваційно-інвестиційних потоків у країні. Отже, регулювання та управління інвестиційною діяльністю та пов'язаних з нею економічних процесів займає ключове місце у вирішенні проблем структурної перебудови економіки України, активізації науково-технічного прогресу, підвищенні ефективності діяльності підприємств. Проблема залучення внутрішніх та зовнішніх інвестицій у реальний сектор економіки завжди була актуальною, питанням реального виживання та розвитку. Інвестиції є найвагомим чинником економічного зростання, складною економічною категорією, яка характеризується багатогранністю, виступає каталізатором у процесі розширеного відтворення та лежить в основі відносин, які складаються на інвестиційному ринку. Інвестиційна стратегія є однією із складових розвитку потенціалу інноваційно-інвестиційної сфери Одеського регіону. Це робить проблему теоретичного обґрунтування інноваційно-інвестиційної політики, формування фінансового механізму підприємства, економіко-статистичної оцінки інноваційної діяльності промислових підприємств надзвичайно актуальною.

Аналіз публікацій за даним питанням. Вплив інновацій на соціально-економічний розвиток суспільства досліджували багато вчених. Представники більшості інноваційних теорій наголошували на тому, що характер основних економічних процесів у довгостроковому періоді великою мірою залежить від особливостей науково-технічного прогресу. Активна інноваційна діяльність підприємницьких структур формує інноваційний тип розвитку певного регіону і сприяє його загальному соціально-економічному розвитку. Розуміння природи економічних спадів та зростань, причин постійних коливань ділової активності необхідне для формування інноваційної політики кожного регіону.

В економічній літературі останніх років багато приділено уваги питанням інноваційної діяльності, інноваційно-інвестиційного менеджменту тощо. Так, проблемами стратегічного управління інноваційним розвитком підприємства займаються науковці, серед яких слід виділити П.П.Микитюк, Б.Г.Сенів, В.М. Гриньова, В.О. Коюда, Т.І. Лепейко, М.А.Йохна, В.В.Стадника, Черваньова Д.М., Стеченко Д.М. Автори одностайно стверджують, що впровадження інновацій стимулює якісні перетворення у виробництві, які, у свою чергу, є поштовхом до наступних змін у досягненні досконалості.

Проблемами розвитку інвестиційної діяльності та інвестиційної привабливості підприємств займаються вчені-економісти М.П.Денисенко, П.Друкер, В.В.Бочаров, І.О.Бланк, Ю.В.Багатіна, В.О.Швандар, Н.А.Хрущ та інші. Аналіз останніх наукових праць свідчить про наявність результатів комплексних досліджень щодо розвитку та впровадження елементів інноваційно-інвестиційного механізму, удосконалення інвестиційного клімату, певних-економіко статистичних розрахунків.

Перелік невирішених проблем, цілі та завдання дослідження. Отже, питання стратегічного планування і управління розвитком інновацій, інвестиційної діяльності, розробки фінансово-

економічного механізму є достатньо опрацьованими. Слід зазначити, що значна увага приділяється проблемам управління інноваційно-інвестиційними процесами на рівні економіки країни та окремих галузей. Але деякі питання залишаються невизначеними, недостатньо обґрунтованими. Виникає потреба вдосконалення та розширення дослідження цієї проблематики. Світовий досвід нагромадив значну кількість методів та прийомів інноваційно-інвестиційного аналізу, але їх застосування у вітчизняних умовах є проблемним, бо самі вони потребують подальшого вдосконалення. На думку автора, слід приділяти більшу увагу дослідженню напрямків розвитку інноваційної діяльності та формуванню механізмів управління на рівні конкретних підприємств, з урахуванням їх особливостей, вдосконаленню методів економіко-статистичної оцінки результатів господарської діяльності що сприяє формуванню оцінки розвитку потенціалу промисловості Одеського регіону взагалі.

Метою роботи є:

- розробка методичних та практичних підходів стратегічних напрямків міжрегіональної взаємодії та інтеграції щодо активізації інноваційно-інвестиційної діяльності на регіональному рівні та в Україні у цілому;
- дослідження формування економічного механізму самофінансування інвестицій;
- визначення концептуальних підходів до методології фінансово-економічної оцінки інвестиційного проекту;
- удосконалення методики відбору альтернативних інвестиційних проектів шляхом систематизації груп критеріїв та визначення параметрів їх оцінки;
- обґрунтування підходів щодо стратегічного управління інноваційною діяльністю промислових підприємств Одеського регіону;
- проведення економіко-статистичного моніторингу інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств регіону та виявлення перспектив його регіону.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблеми підвищення конкурентоспроможності вітчизняного виробництва багато в чому залежать від своєчасного застосування на підприємствах нових технологій, засобів виробництва та випуску продукції з новими властивостями. Та кризова ситуація в економіці України ускладнює ці процеси. І хоча у підприємств не достає власних коштів для фінансування інноваційної діяльності, інтенсифікація інноваційних процесів є об'єктивною умовою функціонування підприємств в ринкових умовах економіки України та інтегрування до світового господарства.

Інноваційна політика підприємства – система технічних, технологічних, правових, економічних, фінансових заходів, спрямованих на підвищення технічного рівня виробництва з метою випуску і реалізації конкурентоспроможної продукції [1, с.146]. На думку автора, визначення досить вдале, але можна ще до системи факторів додати «організаційні та управлінські заходи», бо без правильної організації та управління ускладнюється поточна робота, а особливо впровадження нововведень. Основними принципами інноваційної політики слід вважати:

- цільову орієнтацію інноваційної діяльності;
- комплексність інноваційного процесу;
- адаптивність нововведень і персоналу [1, с.149].

Оцінка стану та динаміки показників інноваційної діяльності вітчизняних підприємств повинна базуватись на важливих аспектах інноваційної діяльності. Аналізуючи статистичні дані, було виділено 4 основні напрямки, за якими доцільно розглядати стан і розвиток підприємств з точки зору інновацій та науково-технічних розробок:

- кількість наукових організацій і наукових кадрів в Україні;
- обсяг виконаних науково-технічних робіт;
- джерела фінансування інновацій на промислових підприємствах;
- інноваційна активність промислових підприємств і впровадження інновацій.

Далі доцільно буде розглянути питання *інвестиційної привабливості підприємства*. Отже, одним із кроків на шляху вивчення інвестиційної привабливості підприємства є визначення основних факторів, що детермінують її рівень. Розглянемо, що розуміють під поняттям «інвестиційна привабливість підприємства». У сучасній економічній літературі відсутнє єдине загальновизнане поняття «інвестиційна привабливість» підприємства. Існуюче розмаїття думок учених та практиків з цього приводу складає велику множину позицій, поглядів та підходів до вирішення даної теоретичної проблеми. Причому, більшість з них не є суперечливими. Це пояснюється тим, що проаналізовані визначення відображають різні боки складного, багатогранного поняття, яким є інвестиційна привабливість промислового підприємства.

Численні визначення інвестиційної привабливості підприємства, що зустрічаються в економічній літературі, містять наступні загальні ознаки. Інвестиційна привабливість розглядається як інтегральний показник:

- доцільності вкладання коштів;
- рівня задоволення вимог або інтересів інвестора;
- фінансово-майнового стану підприємства та перспектив його розвитку;
- сукупності об'єктивних та суб'єктивних (зовнішніх та внутрішніх) умов.

У сучасній економічній літературі з питань інвестології існує низка класифікацій факторів, щодо оцінювання інвестиційної привабливості підприємства (рис. 1).

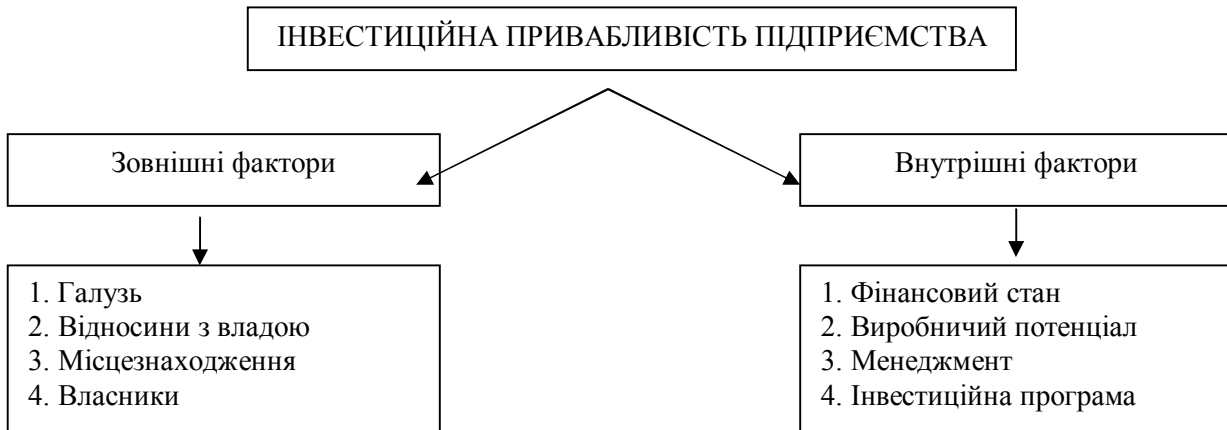

Рис. 1. Класифікація факторів інвестиційної привабливості підприємства

Тобто поряд з внутрішніми факторами, які впливають на фінансово-економічну й комерційну діяльність, існує важлива група зовнішніх чинників та умов, котрі необхідно брати до уваги інвесторам для прийняття рішення стосовно виділення коштів на реалізацію інвестиційного проекту.

Необхідно об'єктивно визнати, що в багатьох регіонах України є певні чинники, що заважають створювати низку інвестиційно привабливих виробництв. Наприклад, висока вартість і віддаленість джерел енергоносіїв викликає необхідність нести додаткові витрати, що збільшують собівартість продукції. Підприємства, що знаходяться в країнах з позитивним енергетичним балансом, їх не несуть.

Інноваційно-інвестиційна політика регіонального розвитку передбачає визначення державних і регіональних пріоритетів, а також організаційну і структурну переорієнтацію системи наукових досліджень і проектно-конструкторських розробок, створення нових вітчизняних структур науково-технічного змісту, їх регіональних ланок [2, с. 87].

Інноваційно-інвестиційна діяльність повинна бути направлена на розв'язання наступних задач:

- забезпечення економічного і соціального розвитку регіонів з урахуванням раціонального використання їх потенціалу, відтворення місцевих ресурсів і охорона навколишнього середовища;
- комплексне рішення міжгалузевих науково-технічних і організаційно-управлінських проблем, обумовлених необхідністю подолання кризи, економічного пожвавлення, розвитку на користь регіону і країни у цілому;
- підвищення технологічного й інформаційного рівня всіх сфер господарської діяльності для досягнення конкурентоспроможності продукції і послуг підприємницьких структур регіону;
- реалізація стратегії розвитку регіонів, сприяння формуванню вискоєфективної структури їх економіки.

На думку автора, регіональна стратегія полягає у виборі концепції основних напрямків розвитку. На основі прийнятої стратегії розробляється конкретна програма соціально-економічного розвитку регіону і, як її складова частина, інвестиційна програма.

Необхідною умовою реалізації інвестиційної програми є сприятливий інвестиційний клімат. Він залежить, перш за все, від загальноекономічної і політичної ситуації. Складовою інвестиційної програми є розробка регіонального інвестиційного законодавства. На регіональному рівні діяльність по забезпеченню інвестиційної привабливості інвесторів полягає у розробці комплексу документів, що становлять інвестиційний паспорт регіону [3, с. 127].

Можна виділити два основні напрямки у виборі регіональної стратегії. *Перший напрям* полягає у створенні стартового капіталу через продаж акцій діючих підприємств і залучення інвесторів у масштабні сумісні проекти. На цій основі будуються економічна стратегія і програма розвитку. Залучені таким чином інвестиції повинні забезпечити такі пріоритетні напрямки модернізації економіки:

- створення і розвиток виробництв з прогресивними технологіями;
- модернізація мінерально-сировинного сектору економіки;
- реконструкція діючих підприємств в електроенергетиці, вугільної, металургійної, машинобудівної, легкої, харчової й інших галузях;
- структурна переорієнтація АПК і підвищення його ефективності для створення інтенсивного землеробства і тваринництва з обліком природно і ґрунтових умов;
- вдосконалення транспортної інфраструктури з урахуванням потреб як міського, так і сільського населення;
- активізація зовнішньоекономічної діяльності, використання вигідного геополітичного положення, початок великомасштабного залучення іноземного капіталу.

Другий напрям у виборі регіональної стратегії - визначення точок зростання економіки, здатних дати велику, але «різношвидкісну» віддачу, яка поступово прямувала б на розвиток економіки у міру освоєння капіталовкладень. Перша черга інвестицій у цьому випадку забезпечує випуск акцій під програми точок зростання і створення на цій основі регіонального фінансового ринку.

У регіональній стратегії слід також враховувати внутрішньо регіональний аспект, а саме:

- інтереси міст і районів у місцевих інвестиційних програмах і проектах підприємницької діяльності повинні бути враховані і скоординовані із загально регіональними;
- у регіональних нормативних актах і договорах регіональної адміністрації з місцевими адміністраціями слід забезпечити свободу дій місцевих властей (у встановлених межах) у взаємостосунках з іншими регіонами, а також захист інтересів інвесторів організаційною і фінансовою підтримкою і гарантіями.

З позицій взаємодії конкретного регіонального ринку з іншими регіональними ринками держави необхідно розробляти певні стратегічні напрямки активізації інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств у контексті сучасних політичних та економічних умов України. Найважливішими суб'єктами активізації інноваційно-інвестиційного сектору регіонального відтворювального процесу виступають підприємства, організації, фінансово-промислові групи тощо, які вже вийшли на міжнародні ринки і сприяють розвитку економіки як на державному, так і на регіональному рівнях.

На регіональному рівні найважливіше значення для побудови механізму активізації інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств має розвиток регіональних ринків відповідних ресурсів. Для забезпечення пріоритетності вказаного напрямку розвитку економіки у регіоні необхідно:

- досягнення на новому якісному рівні відтворювання інноваційно-інвестиційних ресурсів;
- розвиток регіональної інноваційно-інвестиційної інфраструктури.

Як основні фактори активізації зазначеного розвитку виступають фінансово-промислові групи, фінансово-кредитні інститути та інші учасники зовнішньоекономічної діяльності з урахуванням інноваційно-інвестиційного напрямку діяльності. Найважливішим інтегратором вказаних факторів виступає інноваційна та інвестиційна інфраструктура регіону, що створюється при активній участі державного і регіонального управління.

Інноваційно-інвестиційна політика регіону будується з урахуванням специфічних факторів. При її проведенні намагаються використовувати наявні переваги для залучення інвесторів, як вітчизняних, так і зарубіжних. Деякі регіони розраховують на розширення дотацій з центрального бюджету на підтримку вугільної промисловості, підприємств агропромислового або військово-промислового комплексу, інші намагаються мобілізувати власні ресурси через місцеві податки та інші канали, треті розвивають недержавний сектор з метою залучення його фінансових ресурсів у вигляді інвестицій в економіку [3, с. 118].

Економічний механізм залучення підприємством інвестицій включає суб'єкта господарювання, систему планування і прогнозування мобілізації інвестицій, а також ступінь заходів для збільшення і використання коштів, отриманих із внутрішніх і зовнішніх джерел для інвестування в різні сфери діяльності й об'єкти зазначеної організації. Безпосередньо розробкою і реалізацією заходів для залучення інвестицій займаються керівники організацій, фінансові менеджери, працівники різних економічних служб.

На думку автора, у зміст економічного механізму мобілізації інвестицій компаній входять його діяльність з реалізації функцій менеджменту і маркетингу, спрямована на залучення й ефективне використання інвестицій з різних власних і зовнішніх джерел.

До власних джерел інвестицій на підприємствах відносять власні фінансові засоби, частину прибутку, амортизаційні засоби, суми, що виплачені страховими організаціями, кошти працівників, підприємств, а також деякі види активів, доходи від продаж непотрібного майна та інше. Найбільш значними власними джерелами інвестицій на підприємствах є:

- прибуток;
- амортизаційні засоби;
- доходи від емісії і продаж цінних паперів (акцій, векселів та ін..).

Основна характеристика інноваційно-інвестиційної діяльності на підприємствах – це забезпечення і якісне поліпшення відтворювального процесу [4, стор. 175].

Для України найефективнішими видами інвестицій є новітні технології й устаткування, ноу-хау, вільно конвертована іноземна валюта. Можливості іноземних інвесторів стосовно вкладення тих або інших видів інвестицій залежать від країни походження - чи є вона з групи розвинених країн, країн на території СНД та інших країн.

Одним з економічно доцільних напрямів залучення іноземних інвестицій до України є поетапний перехід від імпорту невеликих партій технологічного устаткування або інших товарів виробничого призначення (з метою вивчення та освоєння вірогідного ринку збуту продукції) для створення спільних підприємств з їх подальшою експансією на ринки за межами України. При цьому слід враховувати жорстку конкуренцію, що панує на світових ринках техніки і технологій. Успішність реалізації цього напрямку залежить від послідовності і радикальності економічних трансформацій. Всі рішення щодо висновку контрактів повинні ухвалювати незалежні від держави господарючі суб'єкти, підприємці, які розпоряджаються власними або позиковими ресурсами і відповідають за наслідки ухваленого рішення своїм майном. Державі повинна належати роль регулятора податкової, митної, кредитної політики.

На думку автора, вдосконалення політики залучення зарубіжних інвесторів пов'язано з вирішенням наступних проблем:

- регулювання питань власності, особливо на нерухоме майно і землю, згідно діючим міжнародним нормам;
- ухвалення законів і підзаконних актів за проблемами, що стосуються іноземного інвестування єдиним пакетом;
- розробка концепції (програми) з чітким визначенням мети залучення іноземних інвестицій, виділення пріоритетних сфер (адресатів) інвестування, механізму реалізації поставлених цілей;
- здійснення політики протекціонізму для підтримки вітчизняних товаровиробників і захисту перспективних галузей економіки.

Практика показує, що, проводячи політику залучення інвестицій, важливо піклуватися про забезпечення їх стабільності і тривалості.

У рамках стратегічного підходу слід вибрати загальну політику відносно іноземних інвестицій. Вона може бути ліберальною, контролюючою і обмежувальною. Державне управління іноземними інвестиціями повинне базуватися на системі органів державної влади, що відповідають за контроль над іноземними інвестиціями, створення ефективної системи спеціального законодавства і підзаконних актів відносно іноземних інвестицій, вибір пріоритетних галузей, секторів і проектів для інвестицій у цих галузях, а також галузей, обмежених для іноземного інвестування. Ці заходи передбачають також встановлення інвестиційних пільг, зокрема створення експортоорієнтованих або спеціальних (вільних) економічних зон, надання податкових, тарифних, регіональних пільг і т.д., або встановлення обмежень у системі державного управління діяльністю іноземних інвесторів.

В Україні формується інноваційно-інвестиційна політика розвитку регіонів, що відповідає умовам ринкової економіки. Все більш вона стає політикою самих регіонів, а не тільки центру. Без об'єднання зусиль центральних, регіональних, місцевих органів влади, державного й альтернативного секторів економіки важко розраховувати на швидке подолання інвестиційного спаду в країні, на перехід економіки до стадії пожвавлення, а потім і зростання.

На загальнодержавному рівні повинні бути створені економічні умови для активізації інвестиційної діяльності завдяки використанню переважно фінансово-економічних методів регулювання і стимулювання інвестицій, властивих ринковій економіці. До таких методів відноситься регулювання ставок оподаткування і рефінансування, норм обов'язкових резервів НБУ, валютного курсу, митних платежів і т.д. Методом економічного регулювання є також субсидування позикового

відсотку кредитів для фінансування інвестицій. Це відповідає пріоритетам регіональної інвестиційної політики, сприяє заохоченню сумісного фінансування інвестицій із державних і приватних джерел.

Таким чином, національний ринок України є сукупністю взаємозалежних регіональних ринків української економіки, яка виступає на міжнародних ринках як єдине ціле.

«Українська модель - 2020» передбачає тісну координацію стратегій соціально економічного розвитку та їх реалізацію у регіонах України, а також на рівні відповідних місцевих органів самоврядування. Розвиток транспортної, готельно-сервісної, туристичної, інформаційної інфраструктури у регіонах України вимагає злагодженої та активної взаємодії всіх підприємств, організацій, міст і регіонів країни.

На підставі аналізу статистичних даних Київська, Харківська, Дніпропетровська, Львівська, Донецька області належать до п'ятірки регіонів України, які мають досить розгалужену мережу наукових організацій з могутнім кадровим потенціалом, здатним забезпечити науково-технічними розробками практично всі галузі економіки нашої держави. Таким чином, усередині України доцільно створити п'ять Асамблей національного лідерства України і відповідних центрів високих технологій (технопарків, технополісів): Київ і північна частина України; Харків-Донецьк і східна частина України; Дніпропетровськ і центральна частина України; Львів і західна частина України; Одеса-Сімферополь і південна частина України [5].

Методика фінансової оцінки інвестиційного проекту є Програмою дослідження. Її мета полягає у здійсненні об'єктивної економічної оцінки інвестиційного проекту. Оцінка містить у собі багатогранне, цілісне та взаємозв'язане уявлення про інвестиційний проект і тому є найбільш важливим джерелом інформації для обґрунтування та прийняття управлінського рішення [6, с. 163].

Фінансова оцінка може бути виражена кількісно чи якісно (категорійно). Кількісно виражена оцінка широко використовується на практиці та має якісно-кількісний компонент. Оцінка, яка виражена якісно, використовується в тому випадку, коли кількісне визначення не можливе. У більшості випадків, зокрема при оцінці інвестиційного проекту, використовують якісну та кількісну оцінку одночасно. Сукупність оціночних показників, критеріїв і методів, складає методологію оцінки. Представимо методологію фінансово-економічної оцінки інвестиційного проекту у вигляді розробленої блок-схеми (рис.2).

Слід зазначити, що підбір та застосування тих або інших методологічних підходів до оцінки діяльності підприємств варто робити з урахуванням часу проведення оцінки. Величезний вплив на їх склад, зміст і сутність чинять інфляційні процеси, що відбуваються в економіці.

На думку автора раціональність застосування того або іншого методу оцінювання має визначатися сутністю економічної оцінки, її різновидами і завданнями. Комбінація методів є досить перспективним напрямком в удосконалюванні економічної оцінки діяльності підприємств.

В економічній літературі та в зарубіжній практиці економічних досліджень комплексну оцінку доповнюють розрахунками інтегральних показників, які об'єднують у собі сукупність одиничних показників. Однак, потрібно звернути увагу на те, що інтегральний показник виступає одним, але не єдиним із засобів одержання інформації для оцінки шляхом співставлення його значень на різних об'єктах. Оцінка, побудована на основі порівняння за інтегральним показником, має лише орієнтовний характер і дозволяє вносити в економічну оцінку додаткову інформацію.

Таким чином, підкреслимо, що фінансова оцінка інвестиційного процесу синтезує висновки про його ефективність, є єдиною ланкою між стадіями економічного аналізу та прийняття управлінського рішення. У загальному вигляді, фінансово-економічна оцінка – результат визначення та аналізу якісних і кількісних характеристик об'єкта, а також процесу управління виробничо-господарською діяльністю.

Наступним кроком дослідження обраною проблематики виступає *систематизація певних груп критеріїв для оцінки і відбору інноваційно-інвестиційних проектів*. Інвестиційні проекти розвитку промислових підприємств характеризуються капіталомісткістю, циклічністю і тривалістю періоду розробки і реалізації, ступенем ризику реалізації й досягнення комерційного успіху. Виходячи з тих характеристик, автором удосконалено методичні засади відбору альтернативних інноваційно-інвестиційних проектів шляхом впровадження груп критеріїв (відповідність економічному розвитку компанії, фінансове забезпечення, реалізація проекту з урахуванням ризику) та визначення параметрів їх оцінки. У табл. 1 систематизовано групи критеріїв для оцінки і відбору інноваційно-інвестиційних проектів.

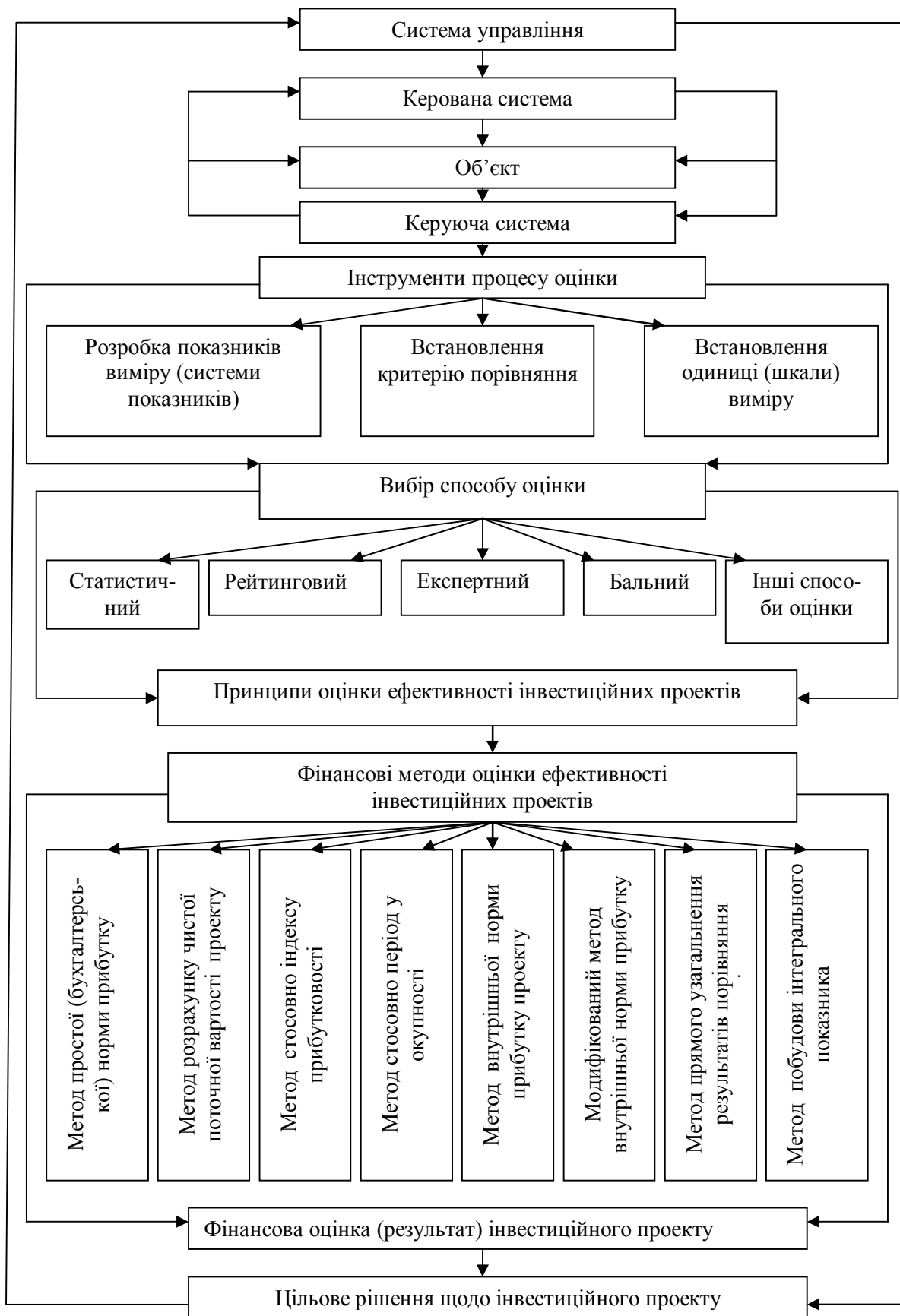

Рис.2. Методологія фінансово-економічної оцінки інвестиційного проекту

Систематизація груп критеріїв для оцінки і відбору інноваційно-інвестиційних проектів

Загальна оцінка проекту	Критерії оцінки проекту
Відповідність економічному розвитку компанії, науково-технічним напрямкам	1. Оцінка фази інноваційного циклу певної технології 2. Освоєння технології дозволяє виступати у ролі адаптера, новатора або реципієнта
Ймовірність досягнення комерційного успіху	1. Відповідність потребам ринку 2. Вартість і ціна одиниці продукту 3. Ймовірний обсяг продажів 4. Взаємодія з конкурентами
Фінансове забезпечення	1. Вартість проекту 2. Чиста поточна вартість 3. Джерела фінансування 4. Внутрішня норма прибутковості 5. Додана вартість 6. Тимчасові рамки (період окупності) 7. Відношення доходів до витрат 8. Коефіцієнт покриття боргу 9. Відношення витрат на розробку до капітальних вкладень для виробництва й реалізації продукту 10. Внутрішня норма рентабельності виробництва продукції
Реалізація проекту з врахуванням різних видів ризику	1. Науково-технічний ризик 2. Фінансовий ризик 3. Виробничий ризик 4. Комерційний ризик 5. трансфертний ризик 6. «Систематичний» ризик 7. Процентний ризик 8. Ризик проекту і його співвідношення з ризиком реалізації всього портфеля

Практичною стороною роботи виступає статистична оцінка інвестиційної діяльності Одеського регіону. За 2011р. підприємствами та організаціями за рахунок усіх джерел фінансування освоєно 10,0 млрд.грн. капітальних інвестицій. Майже весь їх обсяг (97,6%) становили інвестиції в матеріальні активи. У нематеріальні активи спрямовано 2,4% загального обсягу капітальних інвестицій. Частка інвестицій в основний капітал (капітальне будівництво, придбання машин та обладнання, придбання транспортних засобів, інших основних засобів та довгострокових біологічних активів рослинництва; витрати на будівництво житла з метою подальшого продажу) складає 81,5% від загального обсягу капітальних інвестицій.

Підприємствами та організаціями за рахунок усіх джерел фінансування за звітний рік освоєно 8,1 млрд.грн. *інвестицій в основний капітал (капітальних вкладень)*, що на 12,1% менше, ніж у 2010 році.

Основним джерелом капітальних інвестицій, як і інвестицій в основний капітал, стали власні кошти підприємств та організацій (відповідно 56,2% та 54,7% усіх освоєних коштів). За рахунок коштів державного бюджету освоєно 5,6% усіх інвестицій в основний капітал (457,6 млн.грн.) і ця частка збільшилась на 2,5 в.п. у порівнянні з попереднім роком. Зросла також частка коштів місцевих бюджетів і склала 4,5% проти 3,9% у 2010р. За рахунок залучених і запозичених коштів, зокрема кредитів банків та коштів іноземних інвесторів освоєно 15,1% загального обсягу інвестицій в основний капітал, що на 1,2 в.п. менше, ніж у 2010р.

Населенням на будівництво власних квартир використано 3,4% (276,0 млн.грн.) інвестицій в основний капітал, що на 2,3 в.п. менше ніж у попередньому році.

У житловому будівництві освоєно 1,8 млрд.грн. (у 2010р. – 1,5 млрд.грн.). Їх частка у загальному обсязі інвестицій в основний капітал зросла та становила 22,0% (у 2010р. – 19,0%).

На рис. 2 представлено статуру прямих іноземних інвестицій за видами економічної діяльності станом на 1 січня 2012 року.

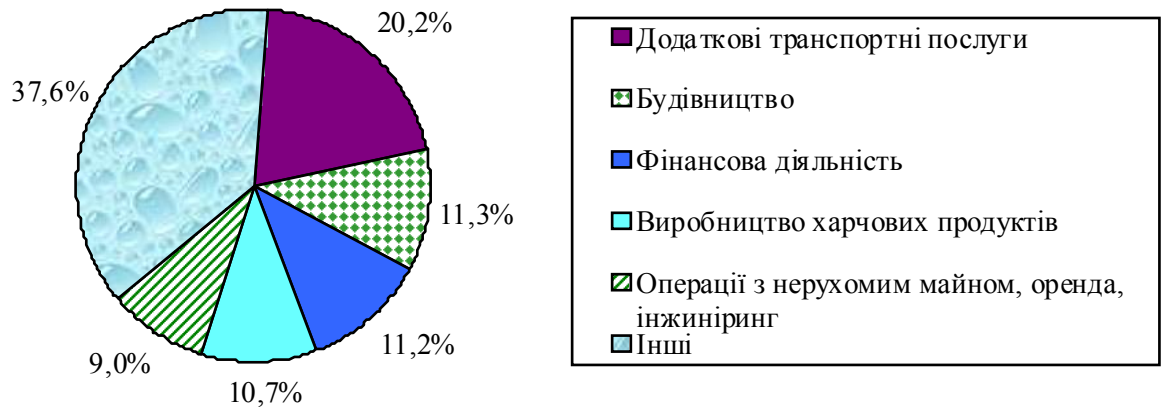

Рис. 2. Структура прямих іноземних інвестицій за видами економічної діяльності станом на 1 січня 2012 року (усього – 1221,7 млн.дол. США)

В Одеській області накопичилась значна кількість проблем, які стримують відновлення економічного зростання та впливають на подальший соціально-економічний розвиток. Вивчення стану інноваційної діяльності в промисловості Одеської області протягом 2000–2011рр. свідчить про її нестабільний розвиток. Так, до 2004р. питома вага інноваційно активних підприємств у загальній кількості обстежених зростала у порівнянні з попереднім роком (з 4,8% у 2000р. до 15,3% у 2003р.), у наступні роки активність припала на 2005-2006рр., але у 2007-2008рр. відмічається її зменшення до 11,4%, а у 2009-2011 рр. – вже 14,2% (по Україні ця частка склала 12,8%).

Наступним кроком роботи виступає *статистичний моніторинг інноваційної діяльності підприємств* Одеської області.

У 2011р. інноваційною діяльністю займалось 58 промислових підприємств, проти 49 у 2008р. Їх частка у загальній кількості промислових підприємств становила 14,2%.

Технологічно нові та значно вдосконалені продукти і процеси розробляли і впроваджували переважно підприємства харчової промисловості (32,8% підприємств, що займались інноваційною діяльністю), зокрема, виробники напоїв (12,1%), хліба та хлібобулочних виробів (5,2%), молочних продуктів та морозива (5,2%); машинобудування (24,1%), особливо виробники електричного та електронного устаткування (12,1%), виробники машин і устаткування (8,6%), виробники транспортних засобів та устаткування (3,4%); хімічної та нафтохімічної промисловості (10,3%), переважно хімічне виробництво (6,9%), виробники гумових і пластмасових виробів (3,4%); металургійне виробництво (6,9%), особливо виробництво готових металевих виробів (5,2%); виробники електроенергії, газу та води (6,9%). Найбільші вкладення в оновлення виробництва зроблено підприємствами з виробництва коксу та продуктів нафтоперероблення (67,3% інноваційних витрат усіх підприємств), машинобудування (9,6%), виробництво іншої неметалевої продукції (9,2%), харчової промисловості (8,7%).

Із 58 промислових підприємств, що займались інноваційною діяльністю, 41 підприємство безпосередньо впроваджувало інновації у виробництво, у тому числі 22 – освоювали нові види продукції, 17 – нові технологічні процеси та 2 – придбали нові технології.

У 2011р. інноваційно активними підприємствами впроваджено 46 видів інноваційної продукції, в тому числі 7 нових видів техніки. 18 нових видів продукції було освоєно підприємствами харчової промисловості (у тому числі по 3 у виробництві хліба та хлібобулочних виробів, у виробництві какао, шоколаду, у виробництві чаю та кави та молочних виробів), 14 – підприємствами машинобудування (у тому числі 7 – на виробництві електричного та електронного устаткування, 4 – на виробництві машин та устаткування, 3 – на виробництві транспортних засобів та устаткування), 9 – хімічної та нафтохімічної промисловості (у тому числі у виробництві гумових та пластмасових виробів – 5, у виробництві мила та миючих засобів – 3).

Протягом минулого 2010 року було впроваджено 26 нових технологічних процесів. З них 57,7% – маловідходні та ресурсозберігаючі. 7 процесів впроваджено в галузі машинобудування, 3 – у виробництві та розподіленні електроенергії, газу та води, по 2 – у виробництві харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів та у хімічній та нафтохімічній промисловості, 1 – у виробництві коксу

та продуктів нафтоперероблення. Із загальної кількості 2 промислових підприємства придбали 2 нові технології: по 1 – у виробництві коксу та продуктів нафтоперероблення та машинобудуванні.

Інноваційну продукцію у 2010р. реалізовували 33 підприємства. Обсяг реалізованої інноваційної продукції, що є новою для споживчого ринку і новою для самих підприємств, склав 121,1 млн.грн., що становило лише 0,5% загального обсягу реалізованої промислової продукції (68,7% цієї суми припало на підприємства м. Одеса). Найбільші обсяги реалізованої інноваційної продукції досягнуті підприємствами по виробництву харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів (44,2%).

На рис. 3 представлено структуру реалізованої інноваційної продукції за основними видами промислової діяльності.

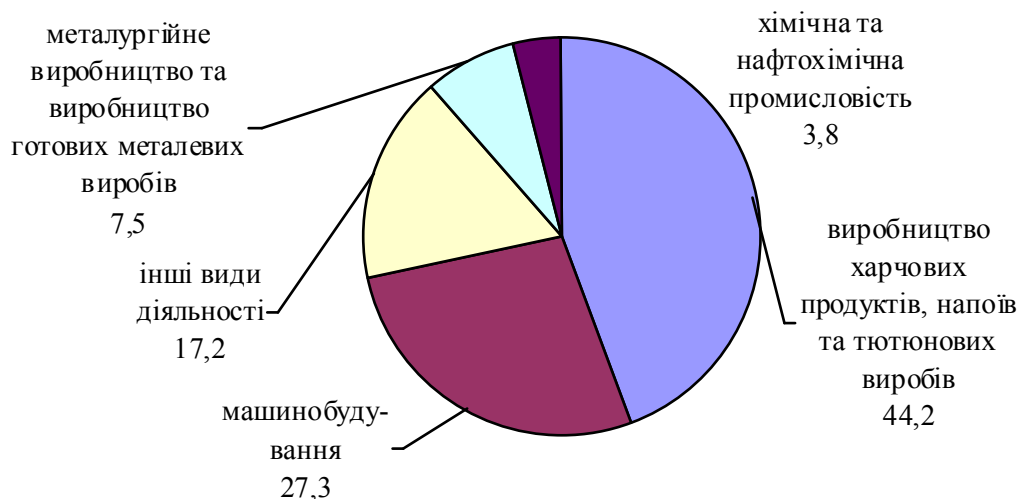

Рис. 3. Структура реалізованої інноваційної продукції за основними видами промислової діяльності Одеської області у 2011 році, %

Представимо на рис. 4. кількість інноваційно-активних підприємств регіону за 2002-2011 роки (одиниць)

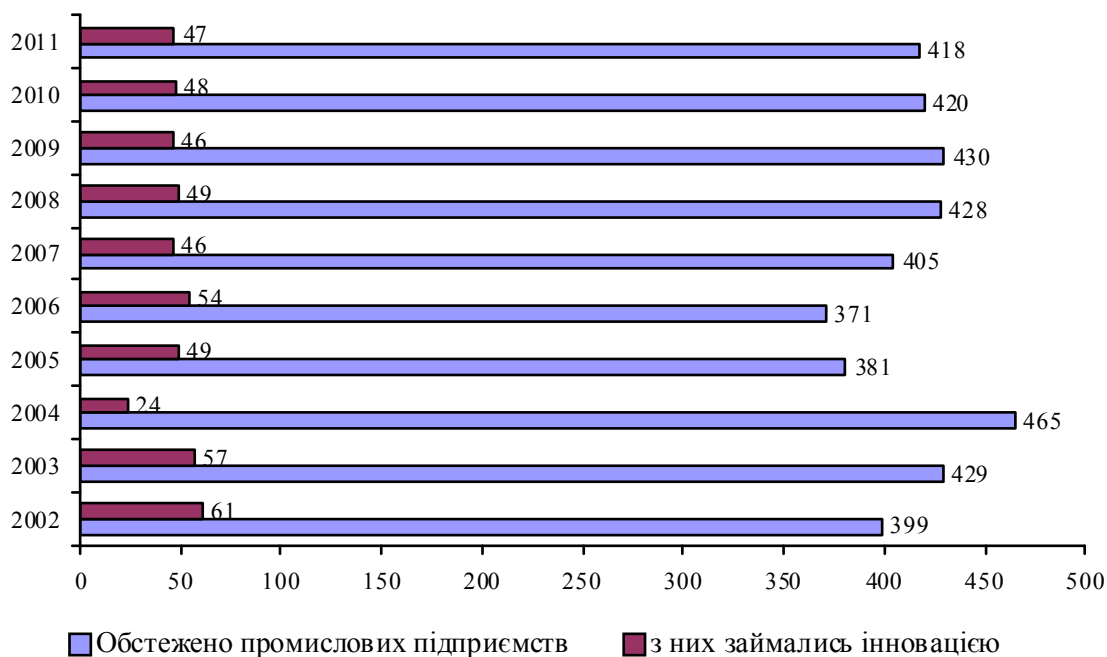

Рис. 4. Інноваційна активність промислових підприємств за 2002-2011 рр.

За межі України підприємствами області реалізовано інноваційної продукції на суму 14,9 млн.грн. (12,3% загального обсягу реалізованої інноваційної продукції), у тому числі в країні СНД – 12,2 млн.грн. (81,8% обсягу реалізованої за межі України інноваційної продукції) [7; с.10].

Підводячи підсумки дослідження обраної проблематики, наголосимо, що основною метою інноваційної моделі розвитку промисловості у 2012-2015 рр. має стати поєднання науково-технічної та виробничої сфер. Реалізація цього напрямку створить умови для суттєвого підвищення ефективності використання науково-технічного потенціалу, сприятиме активізації інноваційної діяльності промислових підприємств. Слід наголосити про необхідність вливання інвестиційних потоків у розвиток вітчизняної промисловості.

У зв'язку з цим всі види інновацій повинні отримувати державну підтримку у вигляді сприяння створенню інноваційної інфраструктури, становленню науково-виробничих об'єднань тощо, але лише істотні нововведення держава повинна заохочувати фінансово, наприклад, через пільгове оподаткування. Такий підхід дасть змогу не розпорошувати державні кошти на підтримку малоперспективних нововведень і буде сприяти інноваціям, спрямованим на економічний прорив.

Наголошуючи на необхідності активізації інноваційного сектора економіки, слід зазначити, що в останні роки урядом прийнято низку постанов і рішень, державних програм, спрямованих на підвищення інноваційної результативності підприємств, однак більшість з них не вдалося реалізувати у повному обсязі в реальній економіці.

Вирішення проблем інноваційного розвитку є складним і тривалим процесом. Їх подолання потребує негайних заходів, залучення фінансових ресурсів, що обумовлює актуальність дослідження проблем фінансування інноваційної діяльності підприємств.

Отже, із викладеного випливає, що в Одеській області стримується розвиток інноваційної діяльності за рахунок нестачі власних коштів, недостатньої фінансової підтримки держави, великих витрат на нововведення, високої кредитної ставки, недосконалої законодавчої бази.

Висновки, рекомендації, перспективи подальшого розвитку питання. Проведені дослідження дають змогу стверджувати, що економічні перетворення, що відбуваються в українській економіці, створюють умови для стабілізації сфери матеріального виробництва, і надалі, досягнення значних темпів його зростання. Проте, без істотних інвестицій до виробничої сфери з метою широкого відтворення і структурної перебудови основних фондів усіх галузей, проблему підвищення ефективності виробництва вирішити не можна. Для країн, які знаходяться на стадії трансформаційних перетворень в економіці, можливості мобілізації внутрішніх інвестиційних ресурсів на визначений час стають обмеженими. Тому основну увагу варто звернути на проблему залучення іноземних капіталів, підвищення інвестиційної результативності вітчизняних підприємств. У більшості країн з перехідною економікою ефективно використані іноземні інвестиції стають ключовим фактором розвитку. Залучення іноземних інвестицій відіграє важливу роль у структурі пріоритетів української економіки. Саме тому, виникає питання привабливості Одеського регіону як об'єкта іноземного інвестування. Крім залучення іноземних інвестицій доцільно звернути увагу на управління інвестиційними потоками, надання їм фінансово-економічної оцінки.

Забезпечення підвищення конкурентоспроможності підприємств промисловості за рахунок підтримки розвитку наукоємних виробництв, оновлення номенклатури продукції машинобудування та інших високотехнологічних галузей, підвищення якості, створення нових конкурентоспроможних видів техніки, застосування сучасних технологій виробництва, поширене застосування на підприємствах промисловості інноваційних енергоефективних технологій виробництва продукції з метою зниження енергоємності продукції (послуг) та проведення модернізації технологічного обладнання забезпечить можливість підвищити ефективність промислового виробництва, збільшити випуск сучасних конкурентоспроможних видів промислової продукції, що відповідає вимогам світових стандартів.

Реалізація інноваційної політики і надалі спрямовуватиметься на вдосконалення нормативно-правової бази, посилення позитивного впливу інноваційних процесів на економічні показники виробництва, пошук інвестицій для здійснення нововведень, узгодження кредитної політики на регіональному рівні. Одеська інноваційна сфера повільно стає привабливою для вітчизняних та іноземних інвесторів.

Таким чином, у роботі визначенні концептуальні підходи щодо стратегічного розвитку інноваційної діяльності підприємств; здійснено розгляд існуючих методів фінансового аналізу, з точки зору визначення їх переваг, недоліків та можливостей приведення до специфічних умов української економіки; запропонована розгорнута структурно-логічна схема щодо послідовності стратегічного планування інноваційною діяльністю підприємства; проведений економіко-

статистичний моніторинг інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств регіону, на підставі якого виявлено характеристику основних тенденцій розвитку інноваційно-інвестиційних процесів підприємств Одеського регіону та перспективи його розвитку.

Вищевикладена концепція, яка пропонується у статті, вже почала використовуватися автором для оцінки потенціалу інноваційно-інвестиційної сфери Одеського регіону, його привабливості, можливих змін, напрямків розвитку. Щодо перспектив подальшого розвитку, важливим на думку автора є поглиблення існуючих розробок з методології управління інноваційно-інвестиційним механізмом; визначення напрямків, які сприятимуть успіху в розвитку регіону; побудова та аналіз економетричної моделі впливу стану економіки України на обсяг прямих іноземних інвестицій у нашу країну. Така модель дозволить отримати кількісне вираження взаємозв'язків і напрямів численних взаємодій усередині економіки України та є базою для розробки рекомендацій щодо покращення інвестиційної ситуації в державі.

Література

1. Микитюк П.П., Сенів Б.Г. Інноваційна діяльність: Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 392 с.
2. Інвестування: Підручник / В.М.Гриньова, В.О.Коюда, Т.І.Лепейко, О.П.Коюда. – К.: Знання, 2008, - 452 с.
3. Хрущ Н.А. Інвестиційна діяльність: сучасні стратегії та технології: Монографія. – Хмельницький: ХНУ, 2004. – 309 с.
4. Корпоративне управління в Україні: процеси формування та розвитку: монографія / за наук. ред. д.е.н., проф. Н.А.Хрущ. – К.: Кафедра, 2012. – 300 с.
5. Офіційна сторінка Державного комітету статистики України // Document HTML. – www.ukrstat.gov.ua
6. Йохна М.А., Стаднік В.В. Економіка і організація інноваційної діяльності: Навч. посіб. – К.: Видавничий центр «Академія», 2005. – 400 с.
7. Наукова та інноваційна діяльність в Одеській області./ Статистичний збірник Головного управління статистики в Одеській області. Відпов. за випуск Єрмоменко Т.І. – 2011 р. – 119 с.